

Magyar Pál

Félmillió könyvgyűjtemény

130 éves az Akadémia könyvtára

Páncélszekrényből, jól záródó bőrtokból kis kötet kerül elő. Akkora, mint egy kislakú regény, csak a köte-se árulkodik, hogy régi lehet. Az is. Hamarosan ezer éves lesz, latin nyelvű kódex: pergamenlapjai vastagok, díszei primitívek, betűi nagyok, majdnem akkorák, mint a mai "j-ságok címei. Mellette egy másik, vagy háromszáz évvel fiatalabb. Mekkora fejlődés! Finomművű díszítés, vékony pergamenlapjai biblia papírra emlékeztetők s rajta a betűk tengere oly apró, mint a mai nyomtatványok. Végtelen túlelemmel róttá ezeket a sorokat a középkor ismeretlen író-deákja. Évszázadokkal később itt őrzik művét az Akadémia könyvtárában, sok más nagy értékkel együtt. **Eppen 130 éves a könyvtár, Magyarországon egyik legnagyobb és legértékesebb gyűjteménye:** alig öt hónappal az Akadémia megszületése után, 1826 márciusában alapította az első elnök, Teleki József. Saját könyvtárát, harmincezer kötetet adta át erre a célra, majd hamarosan a Batthyány-család, adta könyvtárát az Akadémiának.

Alapítása idején az egyik legmodernebb magyar könyvtár volt ez: kéziratok, kódexek, nyomtatott ritkaságok hosszú során kívül korának legkiválóbb tudományos és irodalmi alkotásait foglalta magában. A későbbi évtizedekben újabb és újabb adományok, egész könyvtár-hagyatékok fejlesztették tovább. Ilyen például Ráth György gyűjteménye, amelyben megtalálhatók az 1711-ig megjelent Magyarországon nyomtatott, valamint külföldön készült, de magyar vonatkozású kiadványok. Ez a 6200 kötetes **Régi Magyar Könyvtár** gerince. A nagy hírű **Könyvtár** alapja Kaufmann Ádám javarészt héber

nyelvű gyűjteménye. Ezzel került ide 25 héber nyelvű, a XIII—XV. századból való olasz miniatűr festményekkel díszített világhírű hártaykódex. A **Duka-féle** gyűjteményből Kőrösi Csoma Sándor, Vámbéry Ármin és Stein Aurél kéziratai kerültek a Keleti Könyvtárba s itt található **Kégl Sándor** indológiai és iranisztikai hagyatéka is. Az ősnymtatványtár és a régi könyvgyűjtemény egyik alapja a Vigyázó Ferenc-féle hagyatéok.

Ugyancsak a Vigyázó-könyvtárból, valamint az alapító Teleki Józseftől kapták az Akadémia a 125 kódex, a középkori oklevelek és másolatok, Corvinák, s a XVI—XVII. századi kéziranyag jelentős részét. A legnagyobb értékeket páncélszekrényekben, páncélszekrényekben őrzik s itt találhatók meg az újabbnak kincsek, drága kéziratok is: az Akadémiát alapító Széchenyi István kéziratai, aztán legnagyobb íróink és költőink hagyatéka, Kazinczy, Vörösmarty, Csokonai és különösen szép számban az Akadémia egykori főtákarának, Arany Jánosnak kézirásával tereltől lapok. Petőfi és Arany János levelezése, Ady, Móricz levelei!

A magasaranyuló polcokon is csupa-csupa érték. Valóságos kincsek találhatók az 1104 ősnymtatvány, illetőleg a régi könyvgyűjtemény 50 000 kötet között! Nem kis gond megőrizni ezeket s helyreállítani, amit az idő pusztít. Több százéves köteteket sikerül rekonstruálni s vannak könyv-lapok, amelyeket lehetővé-kony, átlátszó celofán óv, talán az is tartja egybe, szétesne különben. Süppedő szönyegek len járunk, a magas termeket galériák osztják meg, falépcsők, faburkolat s mindenütt könyv és könyv. A közepen

asztalok üvegtárolók. Mint valami múzeumban.

Múzeum? A régi anyag valóban arra hasonlít. A múlt században mintegy 380 külföldi akadémiaival és tudományos társasággal tartott csereviszonyt a könyvtár s ez a szám később 450-re emelkedett, de a könyvanyag a két háború közötti időben egyre inkább muzeális jellegű lett, mintha feledésbe merült volna, milyen korszerű és modern volt a gyűjtemény, alapítása idején. A második világháború szerencsére inkább csak az épületben tett kárt, a könyvanyagot hamarosan újrarendezhették s 1950-ben hozzáfogtak, hogy az értékes gyűjteményekkel és gazdag hagyományokkal rendelkező intézményt **modern tudományos könyvtárrá** szervezzék át.

Ma, a 130. születésnapon ismét a legmodernebb tudományos könyvtárak sorában találjuk Akadémiánk gyűjteményét. Összesen 503 042 kötetet számoltak meg a múlt év végén tartott állományrészviziónál (ebből 93 764 folyóirat), és 198 191 kéziratos, 1064 mikrofilmre felvett művet. Azóta a harmadik hónap telik el s ezek a számok nyilván máris emelkedtek: míg a két háború között évente alig 5—6000 kötettel gyarapodott a könyvtár, tavaly — egyetlen esztendőben — 16 000 új kötet került a polcokra. Tavaly már nem 380, vagy 450 külföldi tudományos intézettel voltak cserekapcsolatban, hanem 69 országból 1230-cal!

Tudományos könyvtáraink közül ma itt található meg legtöbbször a külföldi tudományos irodalom, szinte minden szélesebb körű, átfogó, alapvető munkát megszereznek, és orvosi, műszaki, mezőgazdasági témákat kivéve —

027.1

Akadémia Kötve

Magyar Nemzet

1956 APR 4

amelyeknek saját tudományos szakkönyvtárak van — a részletekkel foglalkozó tudományos dolgozatokat is. A keleti tudományokban, klasszika-filológiában, valamint nyelv- és irodalomtudományban ez az intézmény országos alapkönyvtárnak tekintendő, ezért eredeti irodalmi műveket is megszerznek. Keleti könyvtára európai viszonylatban is az orientalisztikai kutatás fontos bázisa. A Tudományos Akadémia egyes kutatóintézeteinek könyvtárát innen irányítják, ez a tudományos könyvtárhálózat központja.

A magyar tudomány virágzásának egyik alapja az Akadémia kitűnően szervezett, áttekinthető katalógussal rendelkező, jól használható bibliográfiákkal szolgáló, szakszerűen vezetett könyvtára. Míg a két háború között tizenketten dolgoztak itt s gondozták a könyveket, ma 63 beosztott foglalkozik a könyvekkel s az olvasókkal, akiknek száma a réginek négyszeresére emelkedett. A tudományos kutatást segíti a mikrofilmezés is. Elsősorban a muzeális értékű anyagot fényképezik mikrofilmre: így könnyebb őrizni is, kiadni is, jobban lehet részleteiben is tanulmányozni. A mikrofilmezés kiterjesztésével a legbecsesebb külföldi ritkaságokat is hozzáférhetővé lehet tenni bármelyik kutatóintézet számára. Ma a könyvtár anyagának egy kisebb hányada — a legkevesebbé keresett szakokból — még hozzáférhetetlen módon egy Kálmán utcai raktárban hever. De az állandóan bővülő könyvanyag előbb-utóbb úgyszétfeszíti a könyvtár falait — s remélhetőleg bővül majd a helyiség, hogy minden könyv az olvasók rendelkezésére állhasson.

Magyar Pál

" 1956